

De Ark Ede Toerusting in het seizoen 2018 - 2019

Aantekeningen bij de toerustingsdienst op
zondag 03 februari 2019

6. Gekend n.a.v. Psalm 139

Psalm 139 legt er getuigenis van af dat God voor de dichter altijd rondom hem is. God is dus niet alleen de Persoon met wie hij in contact staat. Dat zeker ook, maar tegelijk is Hij veel meer dan een Persoon die aan ruimte en plaats gebonden is. Deze Persoon is ook een alles vervullende Geest. Hij omvat heel zijn schepping. We kunnen op geen plaats komen, of Hij is daar.

Psalm 139 is vandaag binnen en buiten de kerk een zeer geliefd lied. Ik weet niet of er weleens onderzoek naar gedaan is, maar het zou me niet verbazen als daaruit zou blijken dat bij uitvaarten Psalm 23 is ingehaald door Psalm 139. Ik heb het zelf in mijn omgeving in ieder geval wel geconstateerd. Jarenlang was Psalm 23, de psalm van de goede herder, verreweg favoriet bij deze gelegenheden. Het beeld van de herder raakte blijbaar diep en werd als vertroostend ervaren. Tegelijk veronderstelt dit beeld een persoonlijke relatie. En het plaatst mensen ook in een hiërarchische verhouding tot God. God als herder legt het accent op God als een Persoon, die wij kennen, volgen, gehoorzamen. Hij op zijn beurt kent, beschermt en bewaart ons. Maar God als Persoon is voor veel mensen vandaag problematisch geworden of ze 'hebben er gewoon niet zoveel mee'.

Op de keper beschouwd is ook Psalm 139 een heel persoonlijk lied. Neem alleen al de aanhef: 'HERE, U doorgrondt en kent mij'. In wat verder volgt gaat het echter ook over God doe het puur relationele te boven gaan. 'Waar kan ik Uw Geest ontgaan, waar Uw aangezicht ontvluchten?' (vs.7). Hoewel het ten diepste persoonlijk bedoeld is, kan Psalm 139 toch veel meer dan Psalm 23 het gevoel van een oergeborgenheid oproepen. Bij uitvaarten vertroost vooral dit gevoel: ons leven is van voor onze geboorte tot over de grens van de dood heen opgenomen in een geheim dat groter is dan wijzelf. (Wim Dekker, *Verbonden en vervreemd*, n.a.v. Handelingen 17:27 e.v.).

Indeling

Dichter David is verbaasd omdat God hem persoonlijk kent. Deze belijdenis vormt de kern van de psalm. Hij valt in vijf delen uiteen: vers 1-6 God kent mij; vers 7-12 God is dichtbij; vers 13-18 God heeft mij geschapen; vers 19-22 gebed om actie tegen goddelozen; vers 23-24 persoonlijk gebed om leiding.

Kennen

In sommige vertalingen kreeg deze psalm als titel: Gods alwetendheid. Maar die uitdrukking zet ons op het verkeerde spoor. Zij is afkomstig van filosofen. Alwetendheid heeft te maken met weetjes, met zakelijke informatie zoals die bijvoorbeeld ligt opgeslagen in een computer. Voor nogal wat mensen is dit een doembeeld van God. God die alles van je weet en nauwkeurig registreert, als een veiligheidscamera. Maar David zegt niet dat God alles weet, maar dat God hem kent. Dit werkwoord valt frequent (vs. 1, 2, 3, 4, 23, en als woord 'kennis' in vers 6). Dit is iets heel anders!

Onze westerse oren horen nauwelijks verschil tussen weten en kennen. Iemand kennen betekent in de Bijbel niet dat je een aantal gegevens van iemand weet, maar dat je op die ander betrokken bent en in een intieme relatie staat. Je kunt duizend dingen van iemand weten en hem toch niet kennen. Iemand kennen veronderstelt dat je hart voor hem openstaat en dat je een hartelijke verhouding met hem hebt. Alles weten is koud en kil en afstandelijk. Maar iemand kennen is alleen maar mogelijk als je eerst voor iemand gekozen hebt, aan zijn kant bent gaan staan en je met hem verbonden weet. Het originele Hebreeuwse werkwoord wordt zelfs gebruikt voor geslachtsgemeenschap (zie bijvoorbeeld Genesis 4:1 en 25). Zo vertrouwd gaat God met mensen om.

Jezus gebruikt deze beeldtaal in zijn verhaal van de goede herder en de schapen: 'Ik ben de goede Herder en Ik ken de Mijnen en wordt door de Mijnen gekend, zoals de Vader Mij kent en Ik de Vader ken; en Ik geef Mijn leven voor de schapen' (Johannes 10:14-15).

Ziel

Vers 14 is een lofprijzing op Gods wonderlijke schepping. 'Ik weet dit tot in het diepst van mijn ziel'.

Kun je dit nazeggen? David weet dat hij zelf het wonder is. Hij weet het tot in het diepst van zijn ziel. Dat is bijzonder. Stef Bos schreef met Ali B het lied *Kom op, je weet niet half hoe mooi je bent*. Tijdens een van zijn voorstellingen bekende hij dat hij dit lied niet kon zingen terwijl hij in de spiegel keek. Ali B daagde hem uit om het toch te doen, maar het lukte Stef niet. Ze zingen samen: *Je weet niet half hoe mooi je bent, je weet niet half hoe rijk je bent, je weet niet half hoe vrij je bent, je weet niet half hoe ver je bent. Hoe ver bij jezelf vandaan*. Misschien is dat het punt: als je ver van je ziel verwijderd bent, kun je ook niet weten hoe mooi je bent. Onze ziel is [...] datgene waarmee we aansluiting vinden bij God. Maar weinig mensen hebben in de drukte van hun bestaan echt contact met hun ziel. Het is heel normaal om je auto voor een onderhoudsbeurt bij de garage langs te brengen, maar zielsonderhoud is een

ondergeschoven kindje. Met je ziel kun je dingen weten. Daar is ooit iets in uitgegoten: liefde van God, zielsverlangen. Daar ligt het besef van het wonder te wachten. Hoe kun je vandaag aandacht besteden aan je ziel? (uit: Mirjam van der Vegt, *Herademen met de Psalmen*).

Haat

Het slot van psalm 139 (vss. 19-22) roept veel op. Hoe kan een persoonlijke, intieme, relationele psalm ineens zo fel spreken van haat? Leert Jezus in de bergrede niet iets anders (vgl. Mattheüs 5:44)? De kerkvader Augustinus (354-430) heeft hier al iets over gezegd. Het onderscheid dat hij maakt, wordt nog altijd gevolgd. Hij houdt ons voor dat wij onze *vijanden* moeten liefhebben, maar *hun zonden* moeten haten. In een preek over Psalm 139 merkt hij op: 'De psalm vraagt: zal ik niet haten die u haten, o Here? Er staat niet 'zij die mij haten'. En het vervolg luidt: 'Zou ik niet verafschuwen uw vijanden?' Niet 'mijn' vijanden dus. Maar als mensen ons haten en onze vijanden zijn omdat wij God dienen, haten ze dan niet Hem en maken ze zich niet tot vijanden van Hem? Het kan dan toch niet juist zijn dat wij onze vijanden liefde onthouden? Toen de Here Jezus verder zei: 'Bid voor hen die u vervolgen', lag daarin toch opgesloten dat zij tegen wie Hij sprak, vervolgd zouden worden ter wille van God!' Wij moeten in het volgende vers (22) naar helderheid zoeken. *Ik heb hen gehaat met een volkomen haat*. Wat is een perfecte haat? Het betekent dat wij de zonden in hen hebben gehaat, maar in hen altijd Uw schepping hebben bemind. Met perfecte haat haten houdt in, dat je de personen niet haat wegens hun gebreken en ook de gebreken niet lief hebt wegens de personen. Deze uitleg wordt bevestigd door de volgende woorden: *Ze zijn voor mij tot vijanden geworden*. De psalmist toont dat ze niet alleen Gods vijanden zijn, maar evenzeer zijn eigen vijanden. Hoe doet hij dan recht, zodat aan zijn eigen verklaring *Zal ik niet haten wie U haten?* als aan het gebod van de Here *Heb uw vijanden lief?* Hoe kan aan beide recht gedaan worden, behalve door een volkomen haat, waarbij hij alles haat in hen dat hen zondig maakt en tegelijk hen liefheeft omdat zij menselijke wezens zijn?' (uit: Augustinus, *Psalmen vi*).

Gebed

Psalm, 139 rondt af met een persoonlijk gebed. Alsof David zich na de voorafgaande woorden ineens realiseert dat hij risico loopt. Hij zo zomaar God kwijt kunnen raken en eigen wegen gaan. Heel herkenbaar. Secularisatie betekent: leven alsof God er niet is. Hoewel God overal is, ervaren wij Hem niet altijd. Dat zegt misschien wel meer over ons invoelingsvermogen dan over Gods aanwezigheid. David lijkt het zich bewust. Daarom een innig gebed of God hem wil doorgronden en onderzoeken. Hij vraagt God om hem altijd te leiden op Zijn weg (vgl. Psalm 1:6 waar twee wegen worden genoemd). Overigens draagt de weg van God een naam: Jezus (zie Johannes 14:6a).

Heilzame presentie

Zo luidt de titel van het proefschrift van Bert Roor, docent aan de CHE. In een interview merkt hij iets op dat aansluit bij Psalm 139: 'Diaconaal handelen hoort bij een missionaire levensstijl. In je diaconale handelen getuig je van wie God is, die omziet naar mensen.' Je hoort als het ware een echo van de eerste regel uit de nieuwe berijming van dit lied: 'HEER die mij ziet zoals ik ben...' De titel van Roors boek doet denken aan het tweede deel van de Psalm: God is altijd dichtbij. Zou deze houding ook niet de basis voor diaconaat zijn? Nog een uitspraak: 'Hoe groter je diaconale betrokkenheid, hoe meer je je opent naar de samenleving.' (uit: *Woord en weg*, opinieblad van de Protestantse Kerk).

Gespreksvragen

1. 'Psalm 139 is vandaag binnen en buiten de kerk een zeer geliefd lied' (zie aantekening). Herken je deze constatering van Wim Dekker? Waarom wel of niet?
2. Welke beelden laat deze psalm je zien? Welke spreken je aan en waarom?
3. Wat is kennen? Wat roept het bij jou op dat God je kent? En ken jij Hem?
4. Lees vers 14 nog eens, en de aantekening onder 'ziel'. Hoe besteed jij vandaag aandacht aan je ziel?
5. Wat leer je uit Psalm 139 voor diaconaat? Wat is heilzame presentie?
6. Hoe komt het dat we gemakkelijk de ervaring kunnen hebben dat God ver weg is, terwijl Hij overal (zie vers 7 e.v.) is?
7. Bespreek de stelling die christenen gebruiken: 'Je moet de zonde haten, maar de zondaar liefhebben'.
8. Wat leer je van Davids gebed (verzen 23-24)?